

Konvencija o predelima Saveta Evrope

**AKTIVNOSTI OBRAZOVANJA O PREDELIMA
ZA OSNOVNE ŠKOLE**

Pedagoška knjižica

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Konvencija o predelima Saveta Evrope

**AKTIVNOSTI OBRAZOVANJA O
PREDELIMA ZA OSNOVNE ŠKOLE**

Pedagoška knjižica

Saveta Evrope

Francusko izdanje:

*Activités d'éducation au paysage pour l'école
primaire – Livret pédagogique*
ISBN 978-92-871-8665-2

*Mišljenja izražena u ovom radu su
odgovornost autora i ne odražavaju
nužno zvaničnu politiku Saveta Evrope.*

Sva prava zadržana.
Direkcije za komunikacije
(F-67075 Strasbourg Cedex
ili publishing@coe.int).

Naslovna strana i grafička oprema:
Odeljenje za dokumente i
publikacije (SPDP), Savet Evrope

Crteži aktivnosti br. 1-16, 18-24:
Rosalina Pena Vila

Crtež 17. aktivnosti: G. Fernández Tatjer

Fotografije aktivnosti: Maria del Tura
Bovet Pla; Jordi Ribas Vilàs; Rosalina
Pena Vila; Marta Travé Sánchez

Fotografija na naslovnoj strani:
Gian Paolo Bardazza, *Helianthus*

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-8834-2

© Savet Evrope, 2021

Štampano u Savetu Evrope

Konvencija Saveta Evrope o predelima

Evropska serija prostornog planiranja i predela,
2021, br. 121

Direktor uredništva: Maguelonne Déjeant-Pons
u saradnji sa Susan Moller i Evem Nagy

www.coe.int/en/web/landscape

Sadržaj

Predgovor	5
Uvod	7
I. Aktivnosti vezane za percepciju predela	9
1. Aktivnost – Gledanje predela	10
2. Aktivnost – Osluškivanje predela	12
3. Aktivnost – Dodirivanje predela	14
4. Aktivnost – Mirisanje predela	16
5. Aktivnost – Ukusi predela	18
6. Aktivnost – Osećanje predela	20
II. Aktivnosti identifikacije predela	23
7. Aktivnost – Šta je to?	24
8. Aktivnost – Da li je to ono što izgleda da jeste?	26
9. Aktivnost – Različiti ali slični	28
10. Aktivnost – Još teže	30
11. Aktivnost – Blizu ili daleko	32
III. Aktivnosti analize predela	35
12. Aktivnost – Rast biljnog sveta	36
13. Aktivnost – Znaci životinja	38
14. Aktivnost – Otisak ljudskog stopala	40
15. Aktivnost – Šta se ovde događa?	42
16. Aktivnost – Šta se prvo formira?	44
17. Aktivnost – Magija predela	46
IV. Aktivnosti razmišljanja o predelu	49
18. Aktivnost – Planirajte teritoriju!	50
19. Aktivnost – Šta mislite da bi se dogodilo ako...?	52
20. Aktivnost – Vi odlučujete	54
V. Aktivnosti izveštavanja o predelima	57
21. Aktivnost – Staza predela	58
22. Aktivnost – Naš predeo	60
23. Aktivnost – Moj album predela	62
24. Aktivnost – Moj predeo je ovakav	64
Zaključak	67

Predgovor

Ljudsko biće bez predela nije ništa

José Ortega y Gasset

Konvencija o predelima Saveta Evrope (ETS No. 176) odnosi se na celokupno područje država članica i pokriva prirodna, ruralna, urbana i prigradska područja. Ona obuhvata kopno, unutrašnje vode i morska područja i odnosi se na predele koji se mogu smatrati izuzetnim, kao i na svakodnevne ili degradirane predele.

Svaka strana se obavezuje da će „predele prepoznati u zakonu kao bitnu komponentu ljudskog okruženja, izraz raznolikosti zajedničke kulturne i prirodne baštine ljudi i temelj njihovog identiteta“.

U Konvenciji se navodi da predeo igra važnu ulogu od javnog interesa na kulturnom, privrednom, ekološkom i socijalnom polju i da predstavlja resurs koristan po privredne aktivnosti, čija odgovarajuća zaštita, upravljanje i planiranje mogu doprineti formiranju lokalnih kultura i stvaranju novih radnih mesta. U njoj se naglašava da je predeo svuda važan deo kvaliteta života ljudi i ključni element individualnog i socijalnog blagostanja. Njegova „zaštita, upravljanje i planiranje podrazumevaju prava i odgovornosti za sve“.

Za potrebe Konvencije:

- ▶ „predeo“ označava područje, onako kako ga ljudi percipiraju, čiji je karakter rezultat delovanja i interakcije između prirodnih i/ili ljudskih faktora;
- ▶ „politika predela“ označava izražavanje opštih načela, strategija i smernica od strane nadležnih javnih vlasti, koje omogućava preduzimanje konkretnih mera usmerenih na zaštitu i planiranje predela i upravljanje njima;
- ▶ „cilj kvaliteta predela“ označava, za određeni predeo, formulisane težnje javnosti od strane nadležnih javnih vlasti u pogledu prostornih karakteristika njihovog okruženja;
- ▶ „zaštita predela“ označava postupke na očuvanju i održavanju značajnih ili karakterističnih obeležja nekog predela, opravdane njegovom baštinskom vrednošću izvedenom iz njegove prirodne konfiguracije i/ili iz ljudskog delovanja;
- ▶ „upravljanje predelom“ označava delovanje iz perspektive održivog razvoja kako bi se obezbedilo redovno održavanje predela i usmeravale i usklađivale promene koje donose socijalni, privredni i ekološki procesi;
- ▶ „planiranje predela“ označava snažno delovanje usmereno ka budućnosti radi poboljšanja, obnavljanja ili stvaranja predela.

Konvencija predviđa da se strane obavezuju da će povećati svest u civilnom društvu, privatnim organizacijama i javnim vlastima o vrednosti predelâ, njihovoj ulozi i promenama na njima. One se na taj način obavezuju da će podsticati:

- ▶ obuku za stručnjake u proceni predela i aktivnostima vezanim za predele;
- ▶ multidisciplinarnе programe obuke iz oblasti politike, zaštite, upravljanja i planiranja predela, za stručnjake u privatnom i javnom sektoru i za relevantna udruženja; i
- ▶ školske i univerzitetske kurseve koji se u relevantnim predmetnim oblastima bave vrednostima vezanim za predele i pitanjima koja proističu iz njihove zaštite i planiranja i upravljanja njima.

Preporuka CM/Rec(2015)7 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o nastavnom materijalu za obrazovanje o predelima u osnovnim školama razvijena je na osnovu delovanja Radne grupe Saveta Evrope za predele i obrazovanje, predstavljene na Konferenciji Saveta Evrope o Evropskoj konvenciji o predelima (Strazbur, 18. i 20. marta 2015), a zatim na sastanku Upravnog odbora Saveta Evrope za kulturu, baštinu i predele (Strazbur, 1. i 3. juna 2015). Radnu grupu su činili nacionalni predstavnici odgovorni za sprovođenje Evropske konvencije o predelima i predstavnik Upravnog odbora Saveta Evrope za obrazovnu politiku i praksu. Radne dokumente su pripremili stručnjaci Saveta Evrope: gđa Maria del Tura Bovet Pla, g. Jordi Ribas Vilàs i gđa Rosalina Pena Vila, profesori i istraživači sa Fakulteta za geografiju i istoriju Univerziteta u Barseloni (Španija) (CDCPP (2015) Add. 15), u saradnji sa gđom Annalisom Calcagno Maniglio, profesorom pejzažne arhitekture sa Univerziteta u Đenovi (Italija).

Podršku ovom radu pružili su Ministarstvo životne sredine, poljoprivrede i održivog razvoja Andore, Ministarstvo životne sredine Finske, Ministarstvo održivog razvoja i energije Francuske, Ministarstvo lokalne uprave i modernizacije Norveške, Ministarstvo za zaštitu životne sredine Republike Srbije i Savezni zavod za zaštitu životne sredine Švajcarske.

Pedagoška knjižica „Aktivnosti u obrazovanju o predelima za osnovne škole“ predstavlja sažetak obavljenog posla. Izradile su ga gđa Maguelonne Déjeant-Pons, rukovodilac Odeljenja za predele, životnu sredinu i velike opasnosti Saveta Evrope i gđa Susan Moller, administrativni pomoćnik u Savetu Evrope, uz doprinos gđe Veronike Strilets, pravnice sa Univerziteta iz Odesse (Ukrajina), gđe Aurélie D. Majeldi, gđe Bénédicte Blaudeau i gđe Marie Boucher, stručnjakinja za političke nauke i međunarodne odnose (Francuska).

Savet Evrope zahvaljuje Biljani Filipovic Djusic, na ljubaznom preispitivanju prevoda ove publikacije.

Aktivnosti predstavljene u ovoj brošuri se mogu sprovoditi u okviru formalnog i neformalnog obrazovanja. One mogu navesti učenike da se interesuju za više dimenzija predela kako bi postali njegovi subjekti i protagonisti.

Maguelonne Déjeant-Pons
Izvršni sekretar
Konvencija Saveta Evrope o predelima

Uvod

Cilj

Obrazovanje o predelima ima za cilj da pobudi radoznalost i zanimanje učenika za predele navodeći ih da:

- ▶ razmišljaju o tome šta podrazumevaju pod pojmom „predeo“: da li je to mesto gde žive ili neko drugo mesto?
- ▶ razmišljaju o predelu uzimajući u obzir njegove ekološke, socijalne, kulturne i privredne dimenzije, kako u prostoru tako i u vremenu;
- ▶ shvate da karakter predela proističe iz delovanja i interakcije prirodnih i/ili ljudskih faktora;
- ▶ o predelu razmišljaju kao o otvorenom sistemu koji se neprestano razvija;
- ▶ razumeju izazove vezane za zaštitu i planiranje predela i upravljanje njima;
- ▶ uzimaju u obzir posebne vrednosti koje predelu pripisuju zainteresovane strane i stanovništvo koga se predeo neposredno tiče;
- ▶ zamisle kakva bi mogla biti njihova uloga u vezi s predelom u cilju održive i skladne evolucije, kao pojedinaca i članova društva.

Metod

Aktivnosti se tiču nekoliko predmeta i mogu se sprovoditi interdisciplinarno. One se mogu odnositi na bilo kakav predeo (prirodni, poluprirodni, ruralni, urbani ili periurbani), bilo bliži ili dalji. To mogu biti „svakodnevni“ predeli, predeli koji su priznati kao izuzetnii ili, pak, degradirani predeli.

Aktivnosti se mogu izvoditi unutar ili izvan školskog prostora. Učenici su posebno motivisani kada izvode aktivnosti napolju. Oni takođe mogu pretraživati biblioteke medija i sprovoditi ankete.

Predviđeno je da se aktivnosti sprovode pojedinačno i u grupama. Učešće članova porodice učenika ili drugih osoba često doprinosi obogaćivanju rasprava i jačanju međugeneracijskih odnosa.

Aktivnosti se odvijaju u pet pedagoških nizova. Odnose se na: percepciju predela; identifikaciju predela; analizu predela; razmišljanje o predelu; i izveštavanje o predelu.

Neke aktivnosti su nadahnute tradicionalnim igrama. Nastavnici ih mogu prilagoditi kontekstu u kojem se sprovode.

I. Aktivnosti vezane za percepciju predela

Aktivnosti vezane za percepcije predela imaju za cilj razumevanje predela kroz čula, misli i emocije.

Konkretni ciljevi

- ▶ Uočiti značajne ili karakteristične aspekte predela, kako prirodnih, tako i posledica ljudske intervencije.
- ▶ Razmotriti pitanja funkcionalnosti i harmonije predela.
- ▶ Razmišljati o predelu kao živoj sredini, izvoru nadahnuća i kreativnosti.

Saveti

- ▶ Obezbedite kontinuitet aktivnosti koje se sprovode u školskom prostoru i izvan njega.
- ▶ Ostavite dovoljno vremena za završetak individualnog rada pre prelaska na grupni rad.

1. Aktivnost – Gledanje predela

Cilj

Percipirati predeo čulom vida.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, likovna umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Po mogućstvu napolju, ili u učionici.

Kada

Tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 20 do 60 minuta.

Oprema

Napolju: sveske, grafitne olovke i bojice. U učionici: izbor prikaza predela (fotografije, crteži, slike).

Kako

Učenici napolju slede stazu na kojoj posmatraju oblike i boje predela. Prepoznaju oblike predela (siluete planina, gradove, geometriju polja, oblike seoskih parcela, rečne meandre, puteve, vrtne staze, konture obala, jezera, itd.). Predeo crtaju reprodukujući uočene oblike i nijanse.

Učenici u učionici gledaju prikaze predela kako bi utvrdili da li su oni sličnih oblika i boja zaista slični ili različiti. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Čulo vida omogućava razlikovanje predela različitih struktura i dinamike, uzimajući u obzir njihove oblike i boje.

Osvetljenost varira, zavisno od doba dana i vremena.

Nakon početnog estetskog utiska o predelu, moguće je otkriti njegove mnogostruke aspekte.

2. Aktivnost – Osluškivanje predela

Cilj

Percipirati predeo čulom sluha.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, likovna umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Po mogućstvu napolju, ili u učionici.

Kada

Napolju, tokom celog dana (treba paziti da mogu da se čuju zvukovi i šumovi). U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade samostalno i u grupama.

Trajanje

Od 20 do 60 minuta.

Oprema

Napolju: sveske, grafitne olovke i bojice. U učionici: snimci zvukova i šumova predela i prikazi tih predela (fotografije, crteži, slike).

Kako

Učenici napolju slede stazu (sa tačkama za slušanje) duž koje se mogu čuti zvuci i šumovi (koji se uglavnom razlikuju zavisno od godišnjeg doba i doba dana). Zatvorenih očiju, broje u tišini zvuke i šumove koje čuju i pamte ih. Snimaju ih kako bi komponovali „zvučni predeo“. Crtaju predeo kako bi ga mogli zapamtiti.

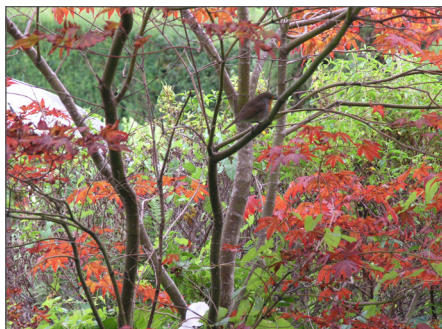
Učenici u učionici slušaju snimke zvukova i šumova iz različitih predela. Beleže ono što čuju i crtaju predeo koji dočaravaju zvuci ili šumovi. Proveravaju da li ih je uobičajeno čuti u određenim predelima ili ne i učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Čulo sluha pruža informacije o predelu. Iako se šumovi lako čuju, određeni zvuci mogu se razlikovati samo pažljivim osluškivanjem.

„Zvučni predeo“ je kombinacija zvukova i šumova koji definišu neko okruženje. Svaki predeo ima svoj zvučni predeo.

Obično glavni zvuci i šumovi koji dopiru iz predela predstavljaju naznaku njegove prirode.

3. Aktivnost – Dodirivanje predela

Cilj

Percipirati predeo čulom dodira.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice i u učionici.

Kada

Tokom celog dana.

S kim

Učenici rade samostalno i u grupama.

Trajanje

Od 25 do 60 minuta.

Oprema

Neprozirne vrećice, šalovi za poveze preko očiju, kartonska kutija (sa izrezanim otvorom), uzorci elemenata (prirodnih i onih koji su rezultat ljudskog delovanja).

Kako

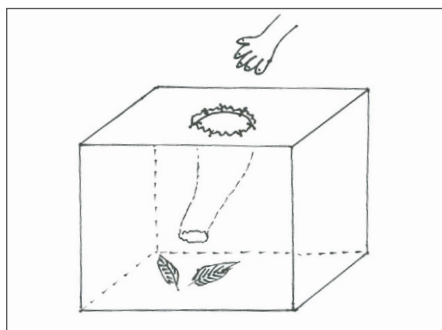
Učenici napolju slede stazu na kojoj sakupljaju uzorke prirodnih elemenata (lišće, koru, mahovinu, lišajeve, kamenčiće, pesak, školjke) i onih koji su rezultat ljudskog delovanja (čep boce, papir, plastična kesa).

Po povratku u učionicu, učenici stavljaju te uzorke u kartonsku kutiju. Naizmenično i zavezanih očiju stavljaju ruke u kutiju da bi uzeli uzorke. Pokušavaju da identifikuju elemente i zamišljaju odakle bi mogli da potiču (borova šišarka možda potiče iz šume, mahovina sa vlažnog drveta, šljunak sa staze, morske školjke sa plaže) i objašnjavaju zašto. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Kontakt sa prirodnim elementima, čvrstim materijalima (zemlja, kamen), tečnostima (voda) ili gasovima (vazduh) pruža informacije o predelu.

Tekstura, oblik i temperatura elemenata predela oblikuju predeo.

4. Aktivnost – Mirisanje predela

Cilj

Percipirati predeo čulom mirisa.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Po mogućstvu napolju, ili u učionici.

Kada

Tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 30 do 60 minuta.

Oprema

Napolju: grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici napolju slede stazu otkrivajući mirise, kako prijatne tako i neprijatne. Put kojim su išli ucrtavaju u svesku, označavajući mesta na kojima otkrivaju mirise (predstavljajući ih različitim bojama). Opisuju ih, a zatim ih upoređuju s drugim mirisima. Naznačuju da li su neki od njih neobični na određenom mestu (zagađenje u šumi) i da li je teško identifikovati njihov izvor (ispariva organska jedinjenja). Ispituju da li su mirisi jači na vrućini.

Ako je miris (neugodan ili ugodan) intenzivan, njegov izvor će se lako utvrditi (stajsko gnojivo može dolaziti iz štale, hemikalije iz fabrike, stajaća voda iz rezervoara, miris hrane iz ugostiteljskog objekta, ribe iz ribarske luke, mirisi bilja, morski vazduh obale).

Učenici u učionici komentarišu svoje iskustvo i zamišljaju kako bi se neki neprijatni mirisi mogli ukloniti, dok bi se drugi, ugodni mirisi mogli pojačati (mirisne biljke). Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Mirisi utiču na percepciju predela, kako povoljno tako i nepovoljno.

Olfaktorno pamćenje igra važnu ulogu u životu, a mirisi su često povezani s predelima.

Prekrasni predeli postaju manje privlačni ako se tamo osete neugodni mirisi.

5. Aktivnost – Ukusi predela

Ciljna aktivnost

Percipirati predeo čulom ukusa.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Po mogućstvu napolju, ili u učionici.

Kada

Tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 20 do 60 minuta.

Oprema

Prikazi predela (fotografije, crteži ili slike), hrana (sirova, kuvana, gotova jela), tanjiri, poslužavnici, povezi za oči, sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici napolju slede stazu uočavajući da li je moguće pronaći jestive samonikle biljke, cveće, voće ili uzgajano voće i povrće.

Učenici napolju ili u učionici povezuju ukuse sa predelima (koji mogu biti blizu ili na većoj udaljenosti). Nakon probanja hrane, zamišljaju iz kog bi predela mogli dolaziti (povrće može dolaziti sa pijace, riba iz mora, bobica iz planinskog kraja, meso sa seoskog gazdinstva, voće iz voćnjaka, žitarice s polja) i zašto (vrsta tla, klima, metodi uzgoja). Vežbu mogu ponoviti s povezom na očima. Crtaju sliku koju imaju o predelima koje su „okusili“ i učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Percepcija ukusa je lična: jedni mogu uživati u hrani, a drugi ne.

Poljoprivreda koja koristi tradicionalna ili savremena znanja koja uvažavaju kvalitet mestâ omogućava proizvodnju kvalitetne hrane, a predeo čuva na održiv način.

6. Aktivnost – Osećanje predela

Ciljna aktivnost

Percipirati predeo mislima i emocijama.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Po mogućstvu napolju ili u učionici.

1 Kada

Tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 20 do 45 minuta.

Oprema

Napolju: karta, sveske, grafitne olovke i bojice, slikovna lista emocija. U učionici: prikazi predela (fotografije, crteži, slike), slikovna lista emocija.

Kako

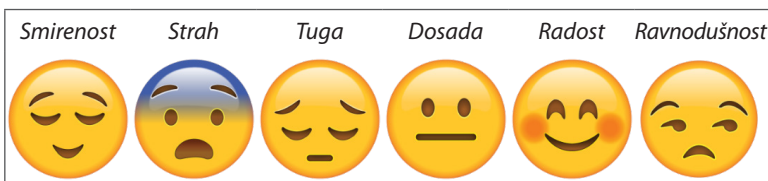
Učenici napolju hodaju predelom, pokazujući put i tačke posmatranja na mapi. Hodaju u tišini, usredsređujući se na svoje misli i emocije. Prave beleške, a svoje emocije predstavljaju simbolima. Učestvuju u opštoj raspravi.

Učenici u učionici biraju prikaze predela. Opisuju ih i traže snimke, uzorke elemenata, prirodnih i onih koji su rezultat ljudskog delovanja, mirise i hranu koji dočaravaju te predele. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Iako predeo može da izazove različite misli ili osećanja, zavisno od ljudi, on kod mnogih od njih često izaziva slične misli i osećanja.

Pored toga, percepcija predela može varirati, zavisno od toga da li se percipira u stvarnosti ili virtuelno.

II. Aktivnosti identifikacije predela

Aktivnosti identifikacije predela imaju za cilj opisivanje i klasifikaciju predela uzimajući u obzir njegova značajna i karakteristična obeležja.

Konkretni ciljevi

- ▶ Uzeti u obzir pojam razmere u predstavljanju obeležja predela, proceniti njihove proporcije i razumeti kako su konfigurisane.
- ▶ Proučiti strukturu predela kako bi se shvatilo kako on funkcioniše.
- ▶ Ispitati značajna i karakteristična obeležja predela.

Saveti

- ▶ Identifikujte područja koja se mogu smatrati svakodnevnim, izvanrednim i degradiranim.
- ▶ Uočiti raznolikost predela na različitim nivoima (lokalnom, regionalnom, nacionalnom, kontinentalnom, globalnom).
- ▶ Uporediti predele kako bi se utvrdile njihove sličnosti i razlike.

7. Aktivnost – Šta je to?

Ciljna aktivnost

Utvrđiti obeležja predela, prirodna (abiotska i biotska) i ona koja su rezultat ljudskog delovanja.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice ili u učionici.

Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 20 do 30 minuta.

Oprema

Prikazi predela (fotografije, crteži, slike), paus papir, sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

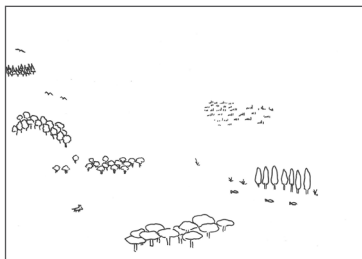
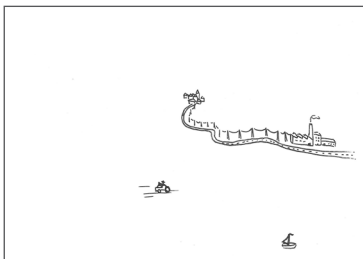
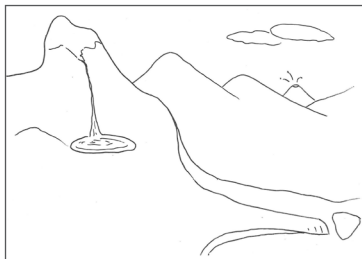
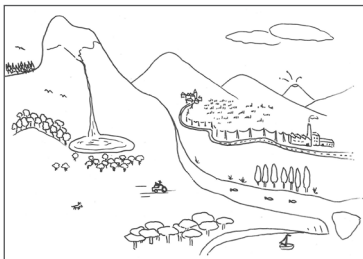
Učenici napolju crtaju obeležja predela koristeći samo tri boje: jednu za prirodna abiotska obeležja, drugu za prirodna biotska obeležja i treću za elemente koji su rezultat ljudskog delovanja. Takođe mogu da koriste simbole (kvadrat, krug i trougao, zavisno od toga da li su obeležja abiotska, biotska ili rezultat ljudskog delovanja). Nastavljaju tu aktivnost brojeći nacrtana obeležja po kategorijama. Posmatraju mesto koje svaka vrsta obeležja zauzima u predelu i učestvuju u opštoj raspravi.

Učenici u učionici posmatraju prikaz predela. Iscrtavaju neka od njegovih obeležja (abiotska, biotska i ona koja su rezultat ljudskog delovanja) na tri odvojena lista paus papira. Stavljaju tri lista jedan preko drugog kako bi prikazali predeo u celini sa svim njegovim elementima. Nastavljaju tu aktivnost brojeći nacrtana obeležja po kategorijama. Posmatraju mesto koje svaka vrsta obeležja zauzima u predelu i učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Strukturu predela čine prirodni aspekti (abiotski i biotski), kao i aspekti koji proističu iz ljudskog delovanja.

Prema svojim dominantnim osobinama, predeo se može smatrati prirodnim, poluprirodnim, ruralnim, urbanim ili periurbanim.

8. Aktivnost – Da li je to ono što izgleda da jeste?

Ciljna aktivnost

Shvatiti da karakter predela proističe iz delovanja i interakcije prirodnih i/ili ljudskih faktora;

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice ili u učionici.

1 Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 20 do 30 minuta.

Oprema

Napolju: sveske, grafitne olovke i bojice, karta staze (na kojoj su naznačene tačke osmatranja). U učionici: prikazi predela (fotografije, crteži, slike), sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici napolju slede stazu posmatrajući da li karakter predela proističe iz delovanja prirodnih faktora (rast samoniklih biljaka, potoci koji dolaze iz prirodnih izvora) ili ljudi (polje sa uzgajanim biljkama, urbanizovano područje, reka s kanalima). Ispituju međusobne odnose između tih faktora (biljke koje prekrivaju kameni spomenik, drvo red zasađen uz obale reke, pesak istovaren kako bi se sprečila erozija plaže). Učestvuju u opštoj raspravi.

Učenici u učionici izvode istu aktivnost na osnovu prikazâ predelâ. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Predeo je složen po tome što je rezultat delovanja i prirodnih i ljudskih faktora.

Predeo je dinamičan po tome što je rezultat interakcije između tih faktora.

9. Aktivnost – Različiti ali slični

Ciljna aktivnost

Uočiti da se predeli mogu razlikovati po izgledu, ali biti slični po načinu funkcionisanja.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice ili u učionici.

1 Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 30 do 120 minuta.

Oprema

Napolju: sveske, grafitne olovke i bojice, mapa staze (na kojoj su naznačene tačke posmatranja). U učionici: prikazi predela (fotografije, crteži, slike), sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici napolju ili u učionici ispituju da li predeli istog tipa, iako geografski udaljeni, generalno funkcionišu na uporedive načine (urbani predeli: stambene zgrade, upravne zgrade, kancelarije, javni vrtovi; seoski predeli: livade, polja, usamljene kuće; obalski predeli: pesak, dine, močvare; planinski predeli: topografija, reljef; tropski predeli: gusta vegetacija; industrijski predeo: hangari, fabrike, rudnici; pustinjski predeli: pesak, oaza). Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

U svakodnevnom životu mogu se uočiti različite vrste predela s obzirom na njihove glavne karakteristike.

Predeli se mogu razlikovati po izgledu, a funkcionisati na isti način.

10. Aktivnost – Još teže

Ciljna aktivnost

Da bi se klasifikovali složeni predeli, sastavljeni od kombinacije obeležja koja proističu iz njihove prirodne konfiguracije i ljudskog delovanja .

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice ili u učionici.

Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 30 do 120 minuta.

Oprema

Napolju: sveske, grafitne olovke i bojice, karta putanje (na kojoj su naznačene tačke posmatranja). U učionici: prikazi predela (fotografije, crteži, slike), sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici napolju slede stazu na kojoj mogu posmatrati širok spektar složenih predela, sastavljenih od kombinacije obeležja koja proističu iz njihove prirodne konfiguracije i delovanja ljudi. Uočavaju da li određene karakteristike dominiraju, utvrđuju najupečatljivije aspekte, opisuju i klasifikuju predeo. Učestvuju u opštoj raspravi.

Učenici u učionici obavljaju istu aktivnost polazeći od prikaza složenih predela (lokalnih ili udaljenih). Opisuju ih, identifikuju najupečatljivije aspekte, klasifikuju ih i učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Generalno je lako klasifikovati predele čija prirodna i ljudska značajna ili karakteristična obeležja pokazuju samo malo varijabilnosti i koja nisu podložna snažnim (prirodnim ili ljudskim) faktorima transformacije.

Suprotno tome, predeli s raznolikim prirodnim i ljudskim obeležjima, koji su podložni važnim (prirodnim ili ljudskim) faktorima transformacije, složeni su i teško ih je klasifikovati.

Predeli u kojima dominantni aspekti nisu previše raznoliki mogu biti predmet različitih klasifikacija, zavisno od toga kako se percipiraju

11. Aktivnost – Blizu ili daleko

Ciljna aktivnost

Razmotriti pojam razmere u klasifikaciji predela.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici i napolju.

Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 60 do 120 minuta.

Oprema

Napolju: karta, papir za crtanje, makaze, lepak, čvrsti podupirači (na koje se učenici mogu nasloniti prilikom crtanja), sveske, grafitne olovke i bojice. U učionici: crteži načinjeni napolju.

Kako

Učenici u učionici režu karton kako bi napravili okvire za posmatranje različitih veličina i oblika (kvadratni, pravougaoni, trougaoni, okrugli).

Učenici napolju ispituju predeo praveći prvu klasifikaciju tog predela. Zatim drže svoje okvire za posmatranje na dohvata ruke kako bi ispitali delove tog predela. Proveravaju da li je njihova početna klasifikacija i dalje valjana ili će verovatno varirati zavisno od odabranog ugla orijentacije (na primer, prema stanovima ili prema šumi blizu tih stanova) ili prema veličini ili obliku okvira. Učenici crtaju predeo koji posmatraju kroz svoje okvire, reprodukujući obris okvira.

Učenici u učionici predstavljaju rezultat svog rada ukazujući na to da li određena obeležja predela dominiraju. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Klasifikacija predela mora da uključuje pojam razmere, uzimajući u obzir proporcije između obeležja predela.

Isti predeo može se različito klasifikovati zavisno od odabrane skale i od toga da li se opaža iz blizine ili izdaleka.

Tokom proučavanja predela treba koristiti istu skalu.

III. Aktivnosti analize predela

Aktivnosti analize imaju za cilj da probude duh znatiželje i kritičkog razmišljanja o predelu.

Konkretni ciljevi

- ▶ Analizirati kako prirodni i ljudski faktori deluju na predeo i u kakvoj su interakciji s njim.
- ▶ Ispitati geomorfologiju predela i obrasce korišćenja zemljišta (prirodna, ruralna, urbana i prigradska područja).
- ▶ Proučavati prirodna abiotska i biotska obeležja, kao i obeležja koja su rezultat ljudskog delovanja (oznake, tragovi i ostaci, građevine, poljoprivredne i morske kulture), i njihova interakcija).
- ▶ Ispitati probleme koji proizlaze iz zagađenja sredine (voda, tlo, vazduh, klima).

Saveti

- ▶ Objasnite efekte prirodnih i ljudskih faktora i njihove interakcije na dinamiku i transformaciju predela.
- ▶ Uzmite u obzir da se predeo vremenom razvija i menja.
- ▶ Podsticati strogost neophodnu za naučna istraživanja (metodičko prikupljanje tragova, jasne beleške, tačna merenja).
- ▶ Podstaknite grupni rad, uz podelu zadataka.

12. Aktivnost – Rast biljnog sveta

Ciljna aktivnost

Istražiti različite vrste vegetacije kako bi se razumela njihova dinamika.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice i u učionici.

Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 40 do 80 minuta. Aktivnost se može ponoviti za različite vrste predela.

Potrebna oprema

Vrpca, metar za merenje, milimetarski papir, sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici napolju rade u malim grupama na zemljištu površine od nekoliko kvadratnih metara, označenom vrpcom. Broje broj biljnih vrsta koje tamo pronalaze, pretražuju njihova imena, proveravaju sadnice, procenjuju gustinu i visinu vegetacije i mere širinu stabala drveća. Prave beleške, na milimetarskom papiru obeležavaju mesta gde se nalaze određene vrste i crtaju ih.

Učenici napolju ili u učionici predstavljaju rezultate svojih istraživanja ispitujući da li je vegetacija bogata i raznolika i da li se razlikuje od jedne parcele do druge. Ispituju dinamiku vegetacije u predelu i učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Biljne zajednice se sastoje od jedinki nekoliko vrsta, koje su u interakciji sa jedinkama iste vrste, kao i sa jedinkama različitih vrsta.

Vegetacija igra glavnu ulogu u proizvodnji i zaštiti tla i humusa, ciklusu ugljenika i proizvodnji kiseonika.

13. Aktivnost – Znaci životinja

Ciljna aktivnost

Otkriti prisustvo životinjskih vrsta, na osnovu tragova i znakova.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice, a zatim u učionici.

Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici napolju rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 40 do 60 minuta.

Oprema

Napolju: sveske, grafitne olovke i bojice, rukavice, kese i kutije (za prikupljanje uzoraka) i nalepnice (za njihovu identifikaciju). U učionici: lupe, kolut papira za crtanje.

Kako

Učenici napolju, u malim grupama, hodaju u tišini slušajući zvukove životinja. Traže tragove njihovog prolaska (otiske šapa) ili ostatke uzoraka (perje, kosa, tragovi mitarenja, izmet). Beleže svoje mesto, crtaju ga i prikupljaju nekoliko uzoraka

Učenici u učionici ispituju prikupljene uzorke i pokušavaju da na zidnoj ploči pronađu putanju na kojoj su životinje pronašle sklonište i hranu. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Iako ih nije uvek lako videti ili čuti, životinjske vrste su prisutne u većini predela, posebno ako ima vode.

Poznavanje životinjskih vrsta omogućava razumevanje da degradacija predela negativno utiče na te vrste.

U istraživanjima predela treba izmeriti gustinu naseljenosti najzastupljenijih vrsta i identifikovati endemske vrste.

14. Aktivnost – Otisak ljudskog stopala

Ciljna aktivnost

Utvrđiti uticaj ljudskih bića na predeo.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice, a zatim u učionici.

Kada

Napolju, po mogućstvu ujutro. U učionici, tokom celog dana.

S kim

Učenici rade u malim grupama, a zatim učestvuju u opštoj raspravi.

Trajanje

Od 40 do 80 minuta napolju. 30 minuta za predstavljanje zaključaka u učionici.

Oprema

Sveske, grafitne olovke i bojice., kese i rukavice (za prikupljanje otpada).

Kako

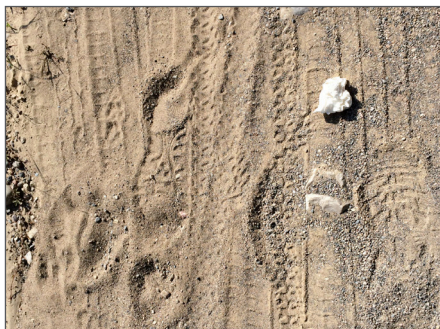
Učenici se napolju podele u male grupe duž staze i istražuju nekoliko metara. Traže otiske stopala (muškaraca, žena i dece) i tragove vozila (bicikala, kolica, motorcikala, automobila), kao i otpatke (karton, papir, plastične kese, boce, limenke, ostatke stakla i tkanine, opuške cigareta). Beleže njihovu količinu, otkuda dolaze i uticaj koji imaju na predeo. Crtaju otiske stopala, tragove vozila ili smeće.

Po povratku u učionicu učenici predstavljaju rezultate svog istraživanja. Procenjuju nivo upotrebe staze i uticaj koji ta upotreba može da ima na predeo. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Ljudska bića transformišu predeo mnogo više nego što to čine životinjske i biljne vrste. Od industrijske revolucije, malo predela nije ostalo obeleženo ljudskim prisustvom.

Određene aktivnosti proizvode zagađenje i smetnje koje utiču na predeo, ne samo sa estetskog, već i sa funkcionalnog stanovišta.

15. Aktivnost – Šta se ovde događa?

Ciljna aktivnost

Analizirati delovanje i interakciju prirodnih i ljudskih faktora na predeo.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici.

Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Nekoliko sesija od po 60 minuta.

Oprema

Karte, grafitne olovke i bojice, makaze.

Kako

Učenici izrežu 32 karte. Pripremaju dve serije karata koje ilustruju crtežima ili kolažima.

Karte u prvom kompletu (10 karata) nose naziv „Faktor transformacije“. One predstavljaju faktore transformacije predela koji su bilo prirodni (vetar, plima i oseka, vulkanska erupcija) ili ljudski (izgradnja infrastrukture, automobilski saobraćaj) ili i prirodnog i ljudskog porekla (erozija, klimatske promene).

Karte u drugoj seriji (22 karte) nose naslov „Predeo pre i posle“. Parovi karata predstavljaju isti predeo, pre i nakon transformacije. Oblici, boje i reljefi obeležja predela mogu se razlikovati (na primer: zemlja na ugaru i isto polje nakon obrade; polje u prirodnom stanju i isto polje preko kojeg prelazi autoput; vinova loza leti i zimi; listopadna šuma leti i zimi; šuma pre i posle požara; prirodna plaža i ista plaža koja je postala marina; malo selo i isto selo koje je postalo grad; grad pre i posle erupcije vulkana).

Karte se mešaju i dele. Učenik igra kartu iz serije „Predeo pre i posle“. Učenik koji ima uparenu kartu igra tu kartu. Učenici pogledaju da li u ruci imaju kartu „Faktor transformacije“ koja može objasniti transformaciju predela o kojem je reč. Ko god

je prvi odigra i objasni zašto je predeo transformisan, osvaja par karata „Predeo pre i posle“. Učenik koji pobedi odbacuje kartu „Faktor transformacije“ i izvlači novu kartu. Učenik koji osvoji najviše parova karata „Predeo pre i posle“ pobeđuje u igri. Kada je kartaška igra gotova, učenici promešaju karte i ponovo ih dele.

Ključni pojmovi

Predeo prolazi transformacije zbog vlastite dinamike, kao i zbog prirodnih i ljudskih faktora koji u njemu deluju i nalaze se u međusobnoj interakciji.

Iako se predeo menja, sa svakim godišnjim dobom i tokom godina, on uglavnom ostaje sličan.

Ako je transformacija predela takva da se ne može regenerisati ili obnoviti, taj predeo će se definitivno promeniti.

16. Aktivnost – Šta se prvo formira?

Cilj

Ispitati kako prirodni abiotski elementi transformišu predeo.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Po mogućstvu napolju, uz neki plitak potok. U školi, na igralištu.

Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade u grupama..

Trajanje

Od 60 do 80 minuta.

Oprema

Napolju: komad metala za struganje kamenja, razređena hlorovodonična kiselina (koristi je samo nastavnik). U školi: lavor, zemlja, kanta za zalivanje, kamenje, komad metala za struganje kamenja, razređena hlorovodonična kiselina (koristi je samo nastavnik).

Kako

Napolju, pored potoka, učenici bacaju tri predmeta u vodu (na primer, list, komad kore i malu granu). Upoređuju brzinu putovanja i posmatraju gde se zaustavljaju (drugi elementi koje struja nosi verovatno će se nagomilati na istom mestu). Posmatraju silu i dinamiku vode (erozija, prenos taloga i semena, promene u vijugavosti reka).

Učenici nastavljaju aktivnost tako što prikupe nekoliko kamenova, različitih oblika i sastava. Pregledaju ih, testiraju njihovu tvrdoću (stručući ih komadom metala), a zatim oslušuju zvuk koji proizvode kada dođu u kontakt s drugim elementom. Ispituju da li se neko kamenje (peščar, krečnjak) pohabalo i da li su kiša i vetar erodirali mekše kamenje. Nastavnik može izvršiti test stavljanjem kapi razređene hlorovodične kiseline na komad kamena kako bi proverio da li se rastvara. Učenici učestvuju u opštoj raspravi.

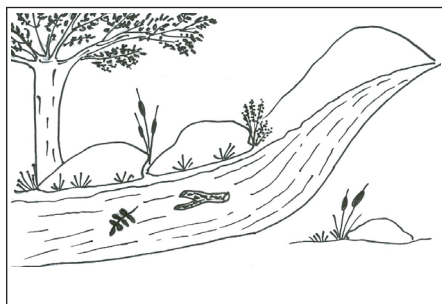
Ako se aktivnost izvodi u školi, učenici pokušavaju da naprave tok na igralištu kako bi posmatrali silu i dinamiku vode. Takođe ispituju prirodu i sastav kamenja. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Voda i vetar oblikuju reljef predela.

Voda vrši znatnu silu. Skromni potok u stanju je da okreće točak vodenice.

Zavisno od svoje prirode, otpornosti i propusnosti, stena stvara različite vrste tla.

17. Aktivnost – Magija predela

Ciljna aktivnost

Istražiti kako se predeo vremenom menja.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

Van učionice, a zatim u učionici.

Kada

Bilo koje doba godine.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 30 do 60 minuta.

Oprema

Stari i noviji dokumenti koji se odnose na urbano područje i okruženje (fotografije, gravure, slike, dokumentarni filmovi, igrani filmovi, članci iz starih novina ili drugi pisani dokumenti), paus papir, kolut papira za crtanje, sveske, grafitne olovke i bojice.

Kako

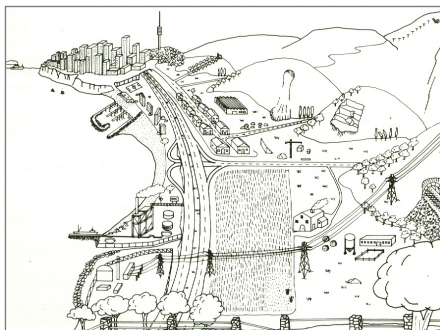
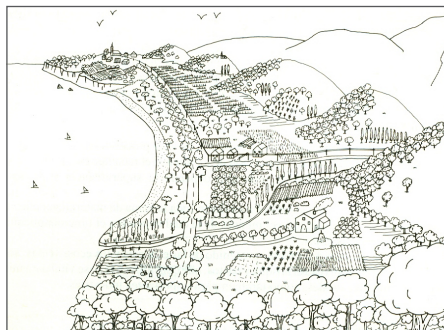
Učenici upoređuju neki poznati predeo sa starijom predstavom istog predela. Ako primete da se predeo izmenio, analiziraju prirodne i ljudske faktore koji su uzrokovali promenu. Istražuju i konsultuju arhive.

Učenici predstavljaju predeo u dve različite ere, koje se, međutim, razmatraju sa istog gledišta. Iscrtavaju (na listu paus papira) obris nekog predela kakav je ranije bio, a zatim (na drugom listu paus papira) obris predela kakav je sada. Stavljaju ta dva lista jedan preko drugog kako bi videli da li se obrisi razlikuju. Identifikuju glavne transformacije (kuće, putevi, trgovi, polja) i pripremaju zidni panel koji će ih predstavljati. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Predeo kao sistem nije statičan već dinamičan.

Vremenom se menja, zavisno od interakcije prirodnih i ljudskih faktora.

IV. Aktivnosti razmišljanja o predelu

Aktivnosti razmišljanja o predelu imaju za cilj podsticanje sposobnosti rasuđivanja o dinamici i pritiscima koji modifikuju predeo, kako bi se formiralo mišljenje.

Konkretni ciljevi

- ▶ Utvrditi prirodne i ljudske faktore transformisanja predela.
- ▶ Identifikovati stara i trenutna znanja u cilju zaštite i planiranja predela i upravljanja njima.
- ▶ Organizovati sastanke sa zainteresovanim stranama na teritoriji i sa relevantnom populacijom.
- ▶ Proceniti identifikovane predele, uzimajući u obzir konkretne vrednosti koje su im dodeljene.

Saveti

- ▶ Primenite stečena znanja tako što ćete izvoditi eksperimente, nalazeći nadahnuće u stvarnim situacijama.
- ▶ Razvijajte sposobnost učenika da formulišu hipoteze, kao i da daju kreativne, ali realne predloge.
- ▶ Postarajte se da učenici budu svesni da igre (naročito video igre) predstavljaju simulacije stvarnosti, a ne stvarnost kao takvu. U stvarnom svetu nije uvek moguće „izvršiti i opozvati radnju“, kao sa magičnom pločicom ili računarom.

18. Aktivnost – Planirajte teritoriju!

Ciljna aktivnost

Razumeti složenost teritorijalnog planiranja.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici, ili na igralištu.

Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 30 do 60 minuta.

Oprema

Karta, makaze, lepak, plastelin, pluta, kolut papira za crtanje, karton (za model).

Kako

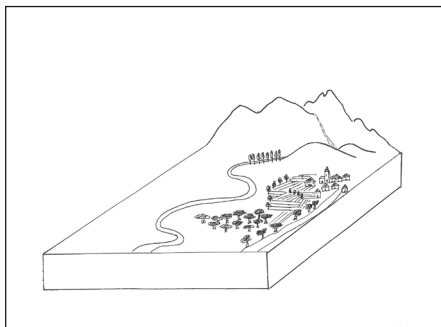
Učenici zamišljaju način distribucije ljudskih aktivnosti na nekom području. Na zidnom panelu (ili na modelu) označavaju mesto za potrebnu saobraćajnu i komunikacionu infrastrukturu, domove, trgove, parkove i vrtove, poljoprivredna, stočarska i ribolovna područja, kao i mesto staništa neophodnih za očuvanje divljih životinja i kopnene i vodene koridore.

Izrezuju figurice iz kartona koji predstavljaju elemente i obeležja predela, kako prirodne (reke, stene, drveće, biljke, životinje) tako i one koji su rezultat ljudskog delovanja (škole, domovi, pozorišta, muzeji, sportski tereni, prodavnice, fabrike, bolnice, kamenolomi). Te figurice postavljaju i lepe na zidnu ploču (ili na model). Pokazuju nazive ulica, trgova, zgrada, drveća i drugih elemenata ili obeležja i učestvuju u opštoj raspravi

Ključni pojmovi

Teritorijalno planiranje odnosi se na metode koje javni sektor koristi kako bi uticao na distribuciju ljudi i aktivnosti u prostorima u raznim razmerama, kao i na lokaciju različitih infrastrukture, rekreacionih i prirodnih područja.

Planiranje predela označava snažno delovanje usmereno ka budućnosti radi poboljšanja, obnavljanja ili stvaranja predela.

19. Aktivnost – Šta mislite da bi se dogodilo ako...?

Cilj

Predvideti evoluciju predela tokom vremena.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici.

1 Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade u malim grupama.

Trajanje

Od 30 do 60 minuta.

Oprema

Deblji papir i mekani papir, prikazi predela (fotografije, crteži, slike), grafitne olovke i bojice.

Kako

Svaka grupa učenika razmišlja o nekom predelu (na primer, o svom naselju, ulazu u grad, ruralnom području). Izrađuju čigru i na svakom od njenih lica predstavljaju prirodne i ljudske faktore koji su u stanju da transformišu taj isti predeo (poplava, erozija, izgradnja novog naselja, stvaranje parka, zagrevanje atmosfere).

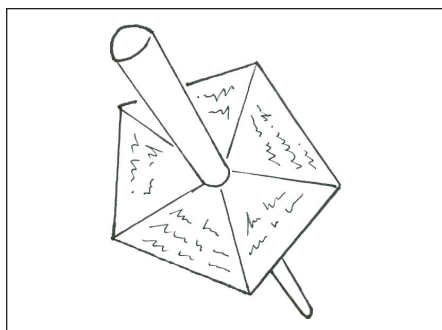
Učenici okreću čigru na stolu, a kad se zaustavi, istražuju faktor transformacije predela na strani koja leži na stolu. Objašnjavaju kakve bi mogle da budu posledice ako se ta transformacija dogodi. Razvijaju evolucione scenarije i formulišu predloge za zaštitu i planiranje predela i upravljanje njime. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Predeo se vremenom menja, zavisno od interakcije prirodnih i/ili ljudskih faktora.

Donošenje odluka o predelu mora da se zasniva na razumevanju procesa koji leže u osnovi evolucije predela.

Složeni predeli mogu nepovratno da se promene pod uticajem snažnih pritisaka.

20. Aktivnost – Vi odlučujete

Cilj

Donositi odluke o zaštiti, upravljanju i planiranju predela.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici.

Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade u grupama..

Trajanje

Od 30 do 60 minuta.

Oprema

Informacije i podaci o predelu, prikupljeni na terenu, od stanovnika, u bibliotekama ili na internetu (mape, fotografije i vazdušni snimci).

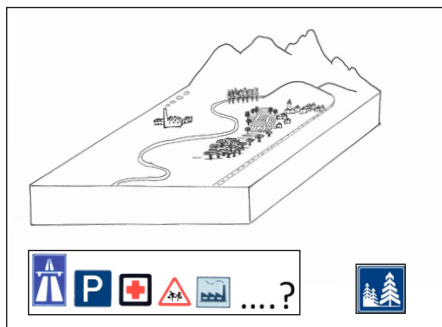
Kako

Učenici istražuju kontraverzne projekte, stvarne ili zamišljene, koji se tiču predela (na primer, izgradnja autoputa, železničke pruge, brane ili velikog parkinga na ulazu u selo, rad rudnika, izgradnja hipermarketa, rušenje zgrada, izmena prirodnog parka ili arheološkog nalazišta). Igraju uloge u odbrani gledišta (na primer, mogu razmotriti nekoliko opcija za odlučivanje o lokaciji bolnice: bašta sa stogodišnjim stablima, fabrika koja se više ne koristi u području od interesa za baštinu, relativno neproduktivna poljoprivredna parcela u prigradskom području). Svaki učenik brani svoje gledište (ekolog se može usprotiviti izgradnji bolnice u bašti, branilac industrijske baštine može se usprotiviti rušenju fabrike, dok mali proizvođač može biti protiv gubitka plodnog tla). Učenici ispituju dostupne mogućnosti i vrše izbore. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Međusobno različiti interesi često otežavaju donošenje odluka o predelu

Ciljne aktivnosti koje se tiču kvaliteta predela omogućavaju nadležnim javnim vlastima da uzmu u obzir težnje javnosti s obzirom na prostorne karakteristike njihovog okruženja.

V. Aktivnosti izveštavanja o predelima

Cilj aktivnosti izveštavanja o predelima jeste naučiti kako da se predstave rezultati rada na predelu.

Konkretni ciljevi

- ▶ Izveštavati o značajnim ili karakterističnim obeležjima predela.
- ▶ Mapirati putanje koje treba slediti kroz predeo.
- ▶ Predstaviti informacije i svedočenja prikupljena o predelu.
- ▶ Upućivati na umetnička dostignuća (književna, likovna, muzička, pozorišna, filmska).

Saveti

- ▶ Podstaknite učenike da podele rezultate svojih istraživanja.
- ▶ Koristite različite načine izražavanja (pisani, usmeni, grafički, plastični, zvučni, telesni) kako biste predstavili i dočarali predeo.
- ▶ Naučite da komunicirate i raspravljate (u početku bez audiovizuelnih sredstava, a zatim i sa njima).
- ▶ Uključite učenike u događaje vezane za predeo i podstičite razmenu iskustava.

21. Aktivnost – Staza predela

Ciljna aktivnost

Predstaviti karakteristične aspekte predela.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici i napolju.

Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Od 30 do 60 minuta, u dve sesije.

Oprema

Mape i prikazi predela (fotografije, crteži, slike), paus papir, grafitne olovke i bojice.

Kako

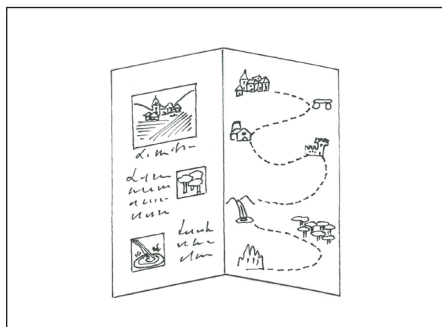
Učenici u učionici konstruišu stazu predela. U crtavaju rutu na mapi, naznačujući tačke zaustavljanja i vreme potrebno da se sledi staza. Pripremaju objašnjenja o predelu koja se mogu dati na svakoj od tih tačaka zaustavljanja. Predstavljaju rezultate svog rada porodicama i široj publici.

Napolju vode malu grupu ljudi (svoje porodice i ostale) na toj stazi i na svakoj tački zaustavljanja predstavljaju pripremljena objašnjenja.

Ključni pojmovi

Predeo predstavlja prostor neophodan za dobrobit i zdravlje, kako fizičko (hodaње, slobodno vreme, sport), tako i mentalno (kontemplacija, nadahnuće).

Sleđenje postojeće staze omogućava onome koji hoda da percipira predeo a da mu pritom ne naškodi

22. Aktivnost – Naš predeo

Ciljna aktivnost

Izveštavanje o tome kako se predeo percipira.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici i napolju.

Kada

Bilo koje doba dana.

S kim

Učenici rade u malim grupama.

Trajanje

Nekoliko sesija od 30 do 60 minuta.

Oprema

Napolju: uređaj za snimanje zvuka, papir, grafitne olovke i bojice, sveske, karta. U učionici: kolut papira za crtanje, grafitne olovke i bojice.

Kako

Učenici u učionici pripremaju anketu sa pitanjima o predelu koji im je poznat.

Primeri pitanja:

- ▶ Koji su vam delovi teritorije i obeležja predela najdraži (ili koje najmanje volite)? Zašto?
- ▶ Koje su najznačajnija ili karakteristična obeležja predela (i najmanje značajna ili karakteristična)? Zašto
- ▶ Poznajete li istoriju teritorije?
- ▶ Želite li da sanirate ili obnovite neka obeležja ili delove ovog predela?
- ▶ Poznajete li neko umetničko delo povezano s njim (književno delo, sliku, muzičko delo, film)?
- ▶ Poznajete li bilo kakve tradicije ili običaje povezane sa tim predelom (kuhinja, ples, zabava, igra)?
- ▶ Poznajete li bilo kakve veštine (gradnja kuća ili suvog zida, metodi uzgoja, sadnja i održavanje drveća) ili zanate (keramika, vez) koji su s njim povezani?

- ▶ Po vašem mišljenju, koja su tradicionalna znanja (gradnja kuća, suvi zid, načini uzgoja, sadnja i održavanje drveća) ili zanati (grnčarija, vezovi) povezani sa predelom? Koja sadašnja znanja možete takođe da navedete?

Učenici napolju postavljaju pitanja porodicama ili drugim ljudima.

Učenici u učionici analiziraju odgovore, a zatim proveravaju da li su ih rezultati ankete naveli na to da promene percepciju predela. Učestvuju u opštoj raspravi.

Ključni pojmovi

Predeli utiču na načine na koje ljudska bića i društva razmišljaju, žive i deluju.

Predeli nose tragove prilagođavanja ljudskih bića i društava svom okruženju.

23. Aktivnost – Moj album predela

Ciljna aktivnost

Predstaviti, razmeniti i uporediti informacije o predelu.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici.

Kada

U bilo koje doba dana, tokom nekoliko sesija.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Aktivnost može trajati jedno polugodište ili celu godinu.

Oprema

Prikazi predela (fotografije, crteži, slike), sveske, grafitne olovke i bojice, lepak.

Kako

Svaki učenik priprema album tako što će slobodno izabrati načina predavljanja i ilustrovanja. Učenici predstavljaju sopstvena otkrića, utiske, razmišljanja o predelu i uobličuju predloge kako bi ga zaštitili, planirali i upravljali njime. Predstavljaju rezultate svog rada porodicama i široj publici.

Učenici prave novine o predelu ili audiovizuelnu prezentaciju kako bi podelili rezultate svojih aktivnosti sa učenicima iz drugih škola, bližih ili daljih.

Ključni pojmovi

Poznavanje predela zahteva multidisciplinarnost.

Deljenje znanja obogačuje i podstiče otvorenost.

24. Aktivnost – Moj predeo je ovakav

Ciljna aktivnost

Podstaći predstavljanje i davanje informacija o predelu.

Predmeti

Nauka i tehnologija, istorija, geografija, jezici, matematika, umetnost, fizičko vaspitanje, građansko obrazovanje.

Gde

U učionici.

Kada

Bilo koje doba dana. Dan se može održati 20. oktobra, na datum Međunarodnog dana predela Saveta Evrope.

S kim

Učenici rade individualno i u grupama.

Trajanje

Nekoliko sesija različitog trajanja.

Oprema

Prikazi predela (fotografije, crteži, slike), oprema za crtanje ili grafičku umetnost, muzički instrumenti, mape.

Kako

Učenici organizuju „Dan predela“ na koji pozivaju nastavnike, porodice i, ako je moguće, širu publiku. Pripremaju izložbu (zidni panoji, modeli, album predela), kao i prezentaciju (predstave, skečevi, igranje uloga, čitanje poezije ili svedočenja, audiovizuelni snimci).

Staraju se da upoznaju istoriju i geografski položaj svoje škole. Pripremaju ulaz u školu, svoju učionicu, kao i igralište, kako bi ih učinili gostoljubivima.

Ključni pojmovi

Zanimanje za predeo pomaže u podsticanju njegove zaštite i planiranja i upravljanja njime.

Prezentacija i davanje informacija o predelu podstiče svest o njegovoj vrednosti i ulozi.

Zaključak

Prirodni predeo je živ, i poseduje izvanrednu raznolikost i lepotu. Ljudi su ga oblikovali tokom vekova, što je stvorilo još veću raznolikost. Međutim, potrebno je uzeti u obzir posledice koje bi prebrze i radikalne transformacije vremenom mogle da imaju.

Razvoji u poljoprivredi, šumarstvu, tehnikama industrijske i mineralne proizvodnje, kao i u regionalnom planiranju, urbanizmu, prevozu, infrastrukturi, turizmu i rekreaciji i, na opštijem nivou, promene u svetskoj privredi zaista u mnogim slučajevima ubrzavaju transformaciju predela.

Neke kulture mogu da imaju svoje jedinstveno shvatanje predela, ali sve razumeju pojmove kvaliteta života i životnog okruženja. Stoga je potrebna kontinuirana briga o predelu.

Sales agents for publications of the Council of Europe

Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: + 32 (0)2 231 04 35
Fax: + 32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy/DL Services
c/o Michot Warehouses
Bergense steenweg 77
Chaussée de Mons
BE-1600 SINT PIETERS LEEUW
Fax: + 32 (0)2 706 52 27
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: + 1 613 745 2665
Fax: + 1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: + 420 2 424 59 204
Fax: + 420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskæft 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: + 45 77 66 60 00
Fax: + 45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
<http://www.gad.dk>

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: + 358 (0)9 121 4430
Fax: + 358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81
Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
<http://book.coe.int>

Librairie Kléber
1, rue des Francs-Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kleber@coe.int
<http://www.librairie-kleber.com>

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obbroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correiros 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
E mail: apoio.clientes@marka.pt
www.marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: + 7 495 739 0971
Fax: + 7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: + 41 22 366 51 77
Fax: + 41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: + 44 (0)870 600 5522
Fax: + 44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

UNITED STATES and CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Council of Europe Publishing/Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>

Konvencija Saveta Evrope o predelu predviđa da se strane potpisnice obavezuju da promovišu školske programme, koji se u relevantnim predmetnim oblastima bave vrednostima vezanim za predeo, kao i pitanjima pokrenutim njegovom zaštitom, upravljanjem i planiranjem.

Ova pedagoška brošura *Aktivnosti edukacije o predelu za osnovne škole*, ima za cilj da pobudi radoznalost i interesovanje učenika za predeo, pozivajući ih da razmisle o tome šta podrazumevaju pod „predelom“ i da ga sagledaju u okvirima njegovih ekoloških, socijalnih, kulturnih i ekonomskih dimenzija, i u prostoru i u vremenu. Aktivnosti mogu navesti učenike da zamisle koja bi mogla biti njihova uloga kao pojedinaca i članova društva, kako bi se aktivno uključili u predeo. Ove aktivnosti se mogu sprovoditi u okviru formalnog i neformalnog obrazovanja.

www.coe.int

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država, od kojih su 28 članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članicama.

http://book.coe.int
ISBN 978-92-871-8834-2
8,50€/17\$US

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE